

Н.Д. МАХНОВСЬКА,
кандидат економічних наук
Національна академія статистики,
обліку та аудиту

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ПАРТНЕРСЬКИХ ВІДНОСИН В ІНТЕГРОВАНИХ КОРПОРАТИВНИХ СТРУКТУРАХ

Ринкова економіка характеризується багаточисленними формами власності та бізнес-взаємодіями підприємств. Поштовхом для знаходження нових ефективних форм таких партнерських відносин є постійно зростаюча конкуренція. Деякі виникають в результаті приватизації, інші є договірною формою кооперації. Створення інтегрованих корпоративних структур передбачає основну ціль – отримання синергетичного ефекту. Також позитивний ефект від співпраці виражається в зростанні капіталізованої вартості новоствореної компанії, збільшенні доходів, зменшенні транзакційних витрат та інше.

В Україні на даний момент, як показують дослідження в результаті природних інтеграційних процесів поряд вже з існуючими: холдингами, технопарками, асоціаціями, корпораціями, інтенсивно почали формуватися такі об'єднання підприємств як кластери. Кластеризація України в свою чергу сприяє відродженню вітчизняного виробництва, ефективності інноваційного розвитку регіонів, досягненню високого рівня економічного розвитку та конкурентоспроможності. Вітчизняний досвід функціонування кластерів підтверджує їх ефективність та вплив на економіку країни в цілому. Лише в Хмельницькій та Рівненській області створено та успішно функціонують у різних галузевих напрямках такі сучасні інтеграційні структури: інноваційний кластер – «Впровадження», кластер – «Натуральне молоко», кластер у деревообробній галузі – «Полісся Рокитнівщини», Рівненський регіональний агропромисловий інноваційний кластер – «Агроінноваці», туристичні кластери – «Кам'янецький дивокрай» та «Кам'янець», кластер зеленого туризму – «Оберіг», кластерне утворення – громадська організація – «Подільська гільдія ремісників», метою функціонування якого є відродження та популяризація ремесел та культури Середньовіччя в місті Кам'янець-Подільський.

Аналітичний огляд показав, що при впровадженні кластерів в економіку значна увага приділяється структурі та ступеню взаємозв'язків

© Н.Д. Махновська, 2012

партнерів. При дослідженнях специфіки діяльності діючих кластерів в Україні можна згрупувати їх за певними ознаками та критеріями, що дозволяє співставити їх з можливими ризиками.

За структурою взаємозв'язків:

- виробничі (індустріальні);
- наукоємні (інноваційні , інтелектуальні).

За стадіями розвитку:

- кластер, що зароджується;
- кластер, що розвивається;
- працюючі кластери;
- кластери, що трансформується.

За рівнем локалізації:

- локальний кластер;
- регіональний кластер;
- мегакластер;
- кластери компетенції.

За типом зв'язків:

- горизонтально інтегровані;
- вертикально інтегровані;
- змішані.

Моделі організації кластерів:

- італійська;
- японська;
- північноамериканська;
- індійсько-китайська;
- фінська;
- радянська;
- шотландська;
- консолідована [1,5].

Вивчення досвіду показало, що зусилля науковців акумулюються навколо вирішення кількох важливих питань: вивчення еволюції кластерних схем та можливості імплементації в Україні, дослідження форм транскордонного співробітництва, аналіз впливу кластеризації на розвиток регіонів, законодавче забезпечення кластерної політики. Багатовекторність порушених питань та кількість новостворених кластерів актуалізувало необхідність розробки методики розрахунку

ефективності діяльності, визначення інструментів для оптимізації управління фінансами та розробки механізмів мінімізації ризиків.

Сформовані на основі інтеграції галузеві і територіальні кластери мають проблеми пов'язані з низькою ефективністю діяльності та високим рівнем ризику. Більшість невизначених подій, що спричиняють ризик, є неповністю прогнозованими та контрольованими, їх неможливо усунути, а тому навіть на перший погляд досить ефективні рішення можуть призвести до значних збитків. Неможливо повністю звільнитися від ризику: намагаючись позбутися однієї ризикованої ситуації, можна потрапити у іншу. Зростання ступеня впливу ризиків на результати діяльності кластерів пов'язано зі швидкою зміною економічної ситуації в країні і кон'юнктури ринку, розширення сфери фінансових відносин, появою нових технологій і інструментів та інших факторів. Невизначеність призводить до ризику через відсутність повної інформації та неможливість точного передбачення поведінки партнерів.

Ризик, на відміну від невизначеності є вимірювальною величиною, кількісною мірою, слугує ймовірність несприятливого наслідку. Ці ймовірності можуть бути визначені або на підставі статистичних даних, або на підставі експертних оцінок. В Україні методи управління ризиками відображається в роботах таких науковців: В.М. Гранатурова, Д.О. Наумова, В.В. Глущевського, В.В. Вітлинського, С.І. Наконечного, О.Є Соломенко, О.Є Кузьмін, М.С. Клапків, Т.А. Мараховська, К.А. Мараховська, Андрущук Є.М. та ін.

У процесі дослідження таких ІКС як кластер необхідно значну увагу приділяти специфіці його створення та діяльності. Це дозволить на початковому етапі аналізу обмежити коло досліджуваних ризиків до тих, які безпосередньо впливають на функціонування кластерів. Урахування специфіки діяльності, дозволить визначити пріоритети щодо дослідження профільних ризиків та розглянути їх у першочерговому порядку.

Кожен вид ризику повинен бути детально проаналізований, змодельований, розкладений на елементи, що дозволить у певній мірі зменшити невизначеність ситуації. Класифікація ризиків фінансової діяльності здійснюється за факторами як зовнішнього характеру, так і внутрішнього і за результатами їх наслідків. Що стосується ризикових подій, пов'язаних із зміною співвідношення між власним і позиковим капіталом, то вони складають поняття ризику фінансової стійкості підприємства. Ризикові події, що відносяться до ліквідності оборотних активів підприємства, породжують ризик платоспроможності підприємств.

Досліджуючи ці особливості та ризикоутворюючі фактори наведемо на (рис. 1) основні групи ризиків.

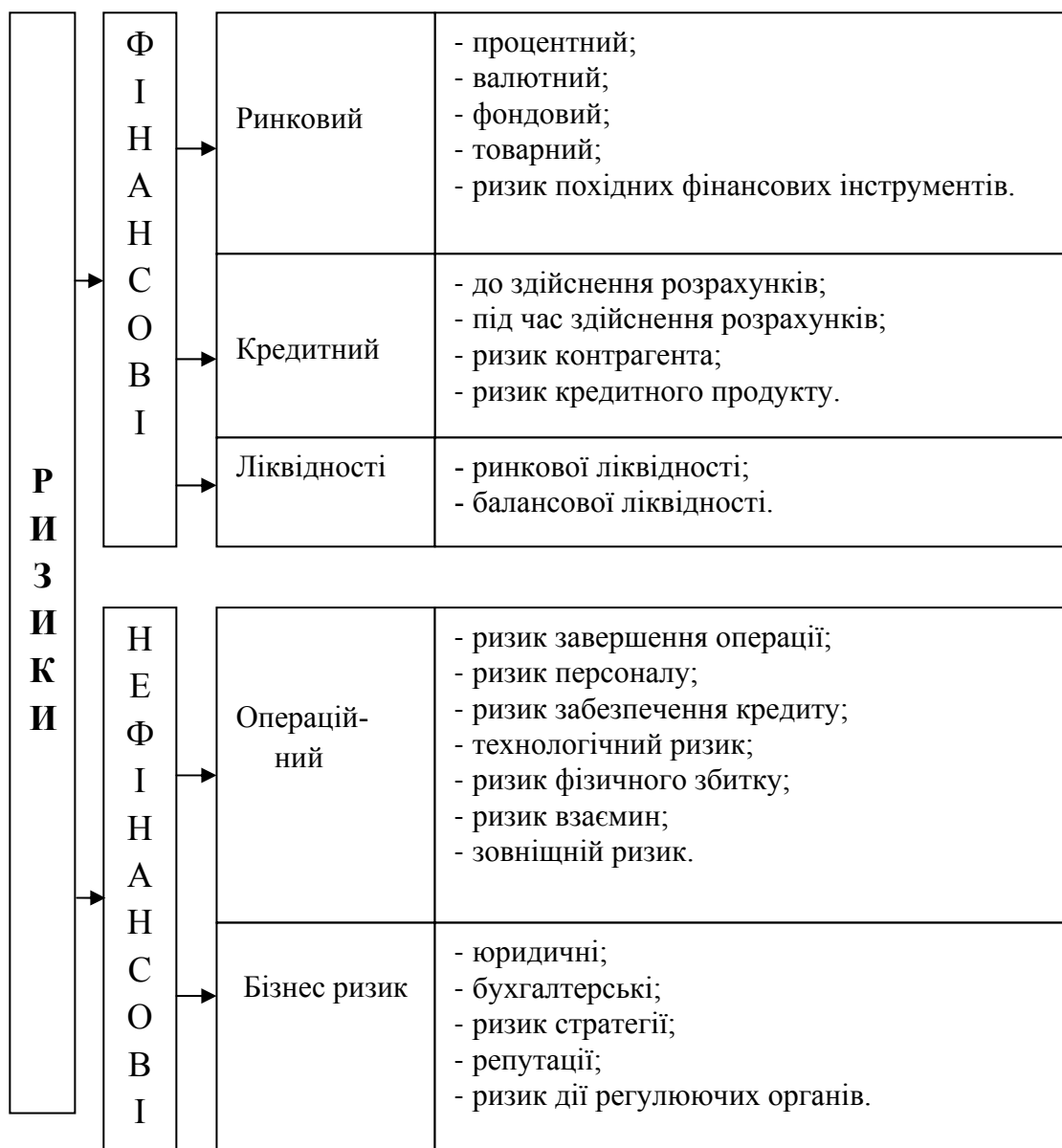

Рис.1. Узагальнена класифікація ризиків

Перспективним напрямком створення кластерів в Україні крім туристичного та сільськогосподарського є галузь зв'язку та машинобудування. Наймасштабнішими підприємствами наприклад в галузі зв'язку є УДППЗ «Укрпошта» та ВАТ «Укртелеком». В табл. 1 наведемо розрахунок основних показників фінансової стійкості підприємства, аналіз яких дає можливість мінімізувати фінансові ризики.

Таблиця 1

Показники фінансової стійкості, ліквідності та платоспроможності ВАТ «Укртелеком» за 2008 – 2011 роки

Показники фінансової стійкості, ліквідності та платоспроможності	Показники за роками				Індекси динаміки		
	2008	2009	2010	2011	2009/ 2008	2010/ 2009	2011/ 2010
1. Коефіцієнт автономії, K_a	0,69	0,59	0,59	0,58	0,85	0,99	0,99
2. Коефіцієнт фінансової стійкості, $K_{фс}$	11,11	7,33	7,33	5,51	0,66	1,00	0,75
3. Фінансовий ліверидж, ФЛ	0,45	0,70	0,71	0,73	1,58	1,01	1,03
4. Коефіцієнт забезпеченості власними коштами, $K_{звк}$	3,26	3,45	3,45	3,38	1,06	1,00	0,98
5. Коефіцієнт поточної ліквідності, $K_{пл}$	3,41	2,13	2,12	1,63	0,62	1,00	0,77
6. Коефіцієнт швидкої ліквідності, $K_{шл}$	2,84	1,66	1,66	1,32	0,58	1,00	0,80
7. Коефіцієнт абсолютної ліквідності, $K_{ал}$	1,54	0,68	0,68	0,39	0,44	1,00	0,58

Якщо робити загальний висновок по даній таблиці, стає очевидно, що всі показники знаходяться в межах норм. Але негативною є тенденція темпів зменшення фінансової незалежності підприємства, збільшення показника фінансового лівериджу, темпи росту зобов'язань перевищують темпи зростання оборотних активів, що дає від'ємну динаміку коефіцієнта ліквідності : -38% у 2010 та -23% у 2011 роках. Таким чином, вже можна сказати що підприємство має певні фінансові ризики, для мінімізації яких необхідно застосовувати ряд заходів.

Такі підприємства як ВАТ «Укртелеком» та УДППЗ «Укрпошта» - мають велику кількість ділових партнерів. Відповідно в результаті кластерної форми діяльності в галузі зв'язку можна виділити нефінансові ризики:

- невизначенність в законодавстві щодо функціонування в Україні;
- низька партнерська дисципліна та етика (порушення зобов'язань за укладеними договорами);

- при прийнятті рішень щодо стратегічних, інноваційних та інвестиційних напрямків діяльності;
- при прогнозуванні кон'юнктури і поведінки сторін;
- при маркетингових дослідженнях (прогноз попиту, поведінка споживачів);
- при здійсненні діяльності у сфері аудиту (менеджменту), консалтингу тощо.

Оскільки ризикові події можуть бути як об'єктивного характеру, так і суб'єктивного, то відповідно можна розглянути об'єктивну і суб'єктивну невизначеність. Об'єктивна невизначеність, коли є часткова або відсутня інформація про внутрішні фактори суб'єкта господарювання, що утворюють ризикову ситуацію. Суб'єктивна невизначеність, коли є часткова або відсутня зовсім інформація про зовнішні фактори, що утворюють ризикову ситуацію. У процесі проведення бізнесової діяльності кластер постійно стикається з виникненням різних ризикових подій, що обумовлює необхідність визначення способів мінімізації ризиків партнерських відносин.

Універсальної методики управління ризиками не може бути, оскільки кожне підприємство має свою специфіку, орієнтоване на власну ринкову нішу, можливості своїх працівників, усталені зв'язки. Проте вивчення результатів наукових досліджень зарубіжних учених показує, що в практиці поширені такі методи управління ризиками, як зовнішні та внутрішні. До зовнішніх способів належать: по-перше, розподіл (делегування) частини ризиків партнерам по реальному бізнес-плану, які матимуть змогу контролювати ризик, а також хеджування; по-друге, зовнішнє страхування ризику, тобто передача певних ризиків страховій компанії та інші.

Внутрішні способи зниження ризику для конкретних партнерських відносин досить різноманітні. Найбільш типовими є: підвищення якості та ефективності управління підприємством; диверсифікація (розподіл інвестицій між різними об'єктами, видами діяльності, послугами тощо); лімітування (наприклад, встановлення верхньої межі інвестицій у певний проект); створення запасів (резервів) для покриття можливих непередбачених витрат; збільшення повноти та ґрунтовності інформації, на підставі якої приймаються конкретні управлінські рішення.

Підприємства можуть зменшити свої втрати, використовуючи метод самострахування. Цей метод зв'язаний зі створенням спеціального резервного фонду і покриття збитків за рахунок власних обігових коштів фірми.

Перспективи подальших досліджень полягають у тому, що ризик дедалі більше перетворюється на товар через розвиток і вдосконалення методів управління ним. В умовах інтеграційних процесів в Україні

необхідно заздалегідь прогнозувати та формувати альтернативні варіанти управління ризиками партнерських відносин в інтегрованих корпоративних структурах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Розенфельд С. Внедрение кластеров в экономику / Пер. с англ.: Учеб. Пос. / С. Розенфельд. — М.: Издательский дом «Вильямс», 2000. - 418 с.
2. Третьяк В.П. Кластеры предприятий: пути создания и результативность функционирования / В.П. Третьяк. - М.: Август Борг, 2006.-132 с.
3. Дзядук Т.В. Кластер як засіб підвищення конкурентоспроможності // Економічний простір №20/2, 2008.
4. Кравченко В.А. Стан управління підприємницькими ризиками: українська специфіка// Проблеми системного підходу в економіці.-2007.- №3
5. Дмитрієва В.О., Вишнякова І.В. розширення кола критеріїв ознак видів кластерів та розробка їх фасетної класифікації // Економіка і управління: науково- практичний журнал/ Національна академія природоохоронного та курортного будівництва.-2011.-№3.-с.160-165
6. Махновська Н.Д. Стійкий розвиток регіонів України на базі кластеризації: колективна монографія/ - Дніпропетровськ: ІМА – прес,2012.-280с.
7. Андрущук Є.М. Діагностика банкрутства українських підприємств// Фінанси України.-2004.-№ 9.-с.118-124